

Izogniti se nasilju

IVO ŽAJDELA

Ivan Miklavc, vodja nekomunističnega odbora OF za Gorenjsko, je centrali OF (v resnici komunistov, česar se ni zavedal) poslal načrt, kako se organizirati na Gorenjskem, od zdravstva do financ. Načrtoval je državo v državi. Komunisti so leta 1943 ta njegov načrt v kali zatrli.

Ivan Miklavc je osrednje vodstvo še obvestil, da je natisnil v tisoč izvodih list *Baklja*, ki da je vsebinsko pisan vzgojno, »odobren po komandi« (to je njegovih ožjih somišljenikovih), med ljudmi pa sprejet z največjim zanimanjem. Januarja 1943 je nameraval izdati drugo številko, od februarja dalje pa bi naj list izhajal vsak teden v nakladi 5000 izvodov. Tudi za izdajanje časopisa je prosil odobritve.

Glede načina delovanja partizanskih enot oziroma ostrine izvajanja akcij se je zavzemal za to, da bi upoštevale razmere in razpoloženje prebivalstva na terenu in da »se ne stori nikakih akcij brez sporazuma s terenskimi odbori«.

Dalje je prosil za podatke o natančni meji bodočega slovenskega ozemlja proti Avstriji ter naslove oseb s Koroškega, ki bi jih bilo mogoče pritegniti v boj, čeprav, kot je bilo rečeno, naj bi Miklavc že imel zveze in celo pogovore z nekaterimi Korošci. Prosil je za nadaljnja navodila glede vodenja osvobodilnega dela in sporočil domnevno Slugovo željo, da naj bi bil Miklavc oseba, ki bi imel neposredno zvezo s »centralnim odborom – vlado«.

Svoje pismo oziroma načrt je končal takole: »Zavedam se vseh dolžnosti in odgovornosti, ter izjavljam, da bom še nadalje izpolnjeval vse naloge in naročila, ter želim, da bi leto 1943 prineslo našemu narodu vso srečo, blagostanje in samostojnost.«

Miklavc – »nesoliden element«

Kot vidimo, je delal Ivan Miklavc širokotezne načrte. Ni se zavedal, da so jih komunisti še veliko bolj in da so takšne ljudi, ki se jim niso povsem podredili, hitro onemogočili. Komunisti (Kardelj in Kidrič) so si prizadevali le za totaliteto, to je pomenilo, da o organiziranosti ljudi in političnih platformah lahko pišejo in govorijo le oni in nihče drug. Vsi drugi so lahko le koleščki v sistemu, koristni ljudje, vse preostale je (bilo) treba po njihovi »politiki« uničiti.

Stališča osrednjega komunističnega vodstva glede Slugovih zvez z Ivanom Miklavcem ter do samega Miklavca in do njegovih predlogov spoznamo v Kardeljevem pismu Tonetu Tomanu 5. januarja 1943. Kardelj je bil mnenja, da je Sluga napravil »zelo nero-

dno napako«, ker se je z Miklavcem spuščal v take dogovore, zaradi česar je bil Sluga že posvarjen. O Miklavcu pa je Kardelj zapisal: »Avtor pisma je namreč precej nesoliden element in špekulant. Njegovo pismo je odraz poleta, ki se sedaj pričinja na Gorenjskem. Mi smo že podvzeli, da se tam vzpostavi PO OF, seveda na tak način, kakor vsepovsod, ne da bi šli in se ravnali po raznih špekulantskih ambicijah posameznikov. Če je avtor pošten človek, bo našel svoje mesto, tudi brez njegovega neprestanega vsiljevanja.«

OF transmisija komunistov

Za tem se je Kardelj 20. januarja 1943 neposredno obrnil na PK KPS za Gorenjsko in zahteval okrepljene napore za konsolidacijo tamkajšnje frontne organizacije. Ugotavljal je, da vsaj zasilno rešeni kadrovske problemi po strahotnih izgubah v preteklem letu ter začeto uspešno premagovanje najgloblje krize obetajo nov polet osvobodilnega gibanja na Gorenjskem.

V takšnih okoliščinah in pričakovanjih je Kardelj naročil PK KPS, naj stremi k organiziranju čim več terenskih odborov OF, ki jih je treba nemudoma povezati na rajonskih in okrožnih ravneh z ustanavljanjem rajonskih ter okrožnih odborov OF. Hkrati je treba »čim prej – po predhodni naši odobritvi« ustanoviti tudi PEOF. Splošna politična aktivizacija naj bi zajela »vse patriotske in antifašistične sile na Gorenjskem«, to širino pa je Kardelj omejil z navodilom, da je treba smisel protiokupatorskega boja tolma-

Komunisti (Kardelj in Kidrič) so si prizadevali le za totaliteto, to je pomenilo, da o organiziranosti ljudi in političnih platformah lahko pišejo in govorijo le oni in nihče drug. Vsi drugi so lahko le koleščki v sistemu, koristni ljudje, vse preostale je bilo treba po njihovi »politiki« uničiti.

čiti kot »veliko borbo, ki osvobaja tako slovenski narod, kakor delovno ljudstvo«, s čimer je opozoril tako na narodnoosvobodilni kot socialni vidik prizadevanj OF in KPS.

Miklavčevo sodelovanje

Zgodovinarica Vida Deželak Barič je ugotovila, da je težko pojasniti, »zakaj so na Gorenjskem kljub omenjenemu Kardeljevemu naročilu in še nekaterim drugim opozorilom tako dolgo odlašali z ustanovitvijo regularnega PEOF. Dejstvo je, da so naročilo izpolnili šele v letu 1944, da je Miklavčev odbor deloval tja do jeseni 1943, se vmes usodno zapletel v mreže gestapa, ter da je s tem odborom PK KPS še naprej vzdrževal zveze, čeprav bolj posredne, zadržane in občasno konfliktno. Odnos PK KPS do posameznih članov tega odbora pa je temeljil na izhodišču, da je te ljudi treba pridobiti za materialno podpiranje osvobodilnega gibanja, onemogočiti pa jim politični vpliv in moč.«

Da bi PK KPS popravil posledice samostojne oziroma samovoljne Slugove odločitve, je v začetku februarja 1943 odšel Oskar Šavli, član pokrajinskega komiteja KPS za Gorenjsko, do Ivana Miklavca in Slavka Kvartiča. Prepričal naj bi ju o preuranjenosti postavljanja takega odbora in o nujnosti, da se ljudje, ki so pripravljene delati v OF, povezujejo na terenu v svojem ožjem okolju. Miklavc naj bi sprejel odločitev PK KPS na znanje z »grenkobo«.

Ivan Miklavc je izdatno denarno in materialno podpiral partizane, in to tudi potem, ko je spoznal, da v vodstvu ne uživa polnega zaupanja. Prispeval je lastna in drugje zbrana sredstva. Pri zbiranju prispevkov je sodeloval tudi njegov sin Branko Miklavc in jih oddajal Ivanu Levarju ali pa Karlu Žagarju. Tako je npr. konec februarja 1943 Maks Krmelj poročal Kardelju, da je Miklavc prispeval 10.000 mark posojila, pri čemer je pristavil: »Če se Vam zdi potrebno, naj mu Izvršni odbor pošlje zahvalno pismo, videti je, da bi mu to zelo dobro delo.«

Aprila 1943 je Miklavc poslal PK KPS 15.000 mark, kupil zanj nov ciklostilni stroj ter poslal tiskarski material in akumulator. Kmalu potem je poslal 25.000 mark. Da bi rešil Prežihovega Voranca iz zapora, je zbral 50.000 mark.

Spomenik ljudem, ki jih je umorila komunistična revolucija na območju Žirov. Slovenija že več kot 70 let slavi Kidriča in Kardelja, ki sta odgovorna za to morijo, Ivan Miklavc pa je neznan in oklevetan.

Helmuth Rozumek

Sredi leta 1943 so opazili povečano Miklavčevo dejavnost. Do takrat je razširil tudi krog znanstev oziroma zvez, npr. s članom OK KPS Kranj Benom Anderwaldom - Benkom, vojaškim referentom iz istega okrožja Milkom Hojanom - Markom (tudi Jurij), direktorjem tovarne Šešir Francem Cerarjem - Maticem iz Škofje Loke. Iz zapora se je tedaj vrnil tudi Albin Kolb, ki je bil aretiran februarja 1943 in nato izpuščen ob posredovanju vodje gestapa z Bleda Helmutha Rozumka.

Miklavc si je zelo prizadeval, da bi se sestal s člani PK KPS. Vida Deželak Barič je zapisala, da se je v ozadju teh prizadavanj »že skrival napor Rozumka, da prodre do PK KPS in celo do osrednjega vodstva. Rozumku je z ustvarjanjem videza simpatizerja OF, demokrata in zaščitnika Slovencev uspelo zavesti kar precej ljudi na Gorenjskem, saj je svojo domnevno naklonjenost OF taktično potrjeval z raznimi obljubami in manjšimi uslugami pristašem OF, ob tem pa zbiral podatke o pristaših OF. Med drugim je pred zaporom začasno rešil tudi Miklavca.«

To je lahko le domneva, narejena *post festum*, ko je revolucija že zmagala. Rozumkove vloge, predvsem pa celotnega njegovega obnašanja kot vodje gestapa na Gorenjskem ni nihče raziskoval. Kaj šele da bi se v to poglobil. Rozumek je veljal in še vedno velja le za okupatorja, nacista, sovražnika in zločinca. S takšnimi pa se ne ukvarjamo, saj »smo zmagali«.

Ignoranca komunistov

16. junija 1943 je Ivan Miklavc pisal predstavniku KPS Osarju Šavliju, da je nujno, da pride skupaj s Slugo na sestanek in da isto prosi Anderwald. Sporočil je še, da se isti dan sestane s Milkom Hojanom in »gospodom«, kateremu se ima zahvaliti, da ni bil aretiran, to je z Rozumkom, s katerim je nujno, da se sestanejo. Obenem je prosil za dovoljenje, da izda v nekaj tisoč izvodih brošuro Josipa Vidmarja *Beseda o Osvobodilni fronti*, saj je menil, da bi jo morala imeti vsaka slovenska družina, ker je to »narodni Evangelij«.

Junjskega sestanka odbora, ki so mu prisostvovali Anderwald, Hojan, Cerar, Kvartič, Kolb, Miklavc in Ivan Trampuž - Luka, se od članov PK KPS ni nihče udeležil. Nad ravnajem PK KPS je Miklavc izrazil obžalovanje, saj zaradi odsotnosti njegovih članov niso mogli sprejeti nobenih konkretnih sklepov.

Krčeviti poskusi

Iz pisma Jožetu Slugi 29. junija 1943 je razvidno prizadevanje, da bi vzpostavil stike z IOOF, predvsem pa, da bi se sestal s PK KPS. Glede na to, da ga je PK KPS ignoriral in mu na pisma ni ali pa redko odgovarjal, da se ni odzival na njegove pobude za sestanek, mu je Miklavc poočital, da mu ni jasno, zakaj se ne odloči za sestanek in ga pozval, naj ga, če so za to posebni razlogi, vsaj obvesti.

Pismo je, kot je zapisala Deželakova, pomembno tudi s stališča spoznavanja Miklavčevega pogleda na vprašanje ostrine vo-

denja protikupatorskega boja oziroma vprašanja žrtev, kar je gotovo vzbudilo pozornost v vrstah komunistov. V njem se je med drugim zavzemal, da PK KPS doseže izpustitev štirih Nemcev, ki so jih zajeli gorenjski partizani, ker bo sicer ustreljenih 40 talcev iz Begunj. Dodal je: »Presodite, kaj je boljše in pravičnejše.« Sporočal je tudi, da bodo po informacijah, ki jih je prejel, izseljene vse vasi, kjer bodo partizani izvršili mobilizacijo, zato je pozival na presojo, »kaj je koristnejše za naš pokret.«

Obljubljal je takojšnjo dobavo 40.000 pol papirja in 200 matric, za julij nadaljnjih 50.000 pol, 50.000 v avgustu ter še drug tehnični material, ki ga je med drugim iskal tudi na Češkem. Vidmarjevo brošuro je že ponatisnil v 1800 izvodih in poslal 400 izvodov v kamniško okrožje, 400 jih je nameraval poslati v škofjeloško, 800 v kranjsko in jeseniško okrožje, preostale pa obdržati za nadaljnje potrebe. Izrazil je bojazen glede svojega tehničnega dela v bodoče, ker naj bi slišal, da bodo podjetje prevzeli nemški upravitelji in bo on baje »vržen na cesto.«

Če bi se to zgodilo, je Ivan Miklavc sporočal Jožetu Slugi, se bo ravnal takole: »V kako nečastno grupacijo ne grem, bom raje zapustil to mesto in vse moje premoženje. Svojega imena nočem onečastiti. Dolgo ne bo treba čakati, ker pride naš čas in če sem vreden, bom spet lahko zasedel moje sedanje mesto.«

Nadaljevanje prihodnjič